

**ЩОРІЧНИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС
«КРАЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ»**

Творча робота учасника третього туру
щорічного Всеукраїнського конкурсу
«Кращий державний службовець»
на тему:

**«Міграційна криза в Європі:
пошуки шляхів розв’язання та наслідки для України»**

Дацюк Володимир Федорович

прізвище, ім'я по батькові учасника

Здолбунівська районна державна адміністрація

Рівненської області

місце роботи

**Начальник відділу організаційно-інформаційного
забезпечення та документообігу апарату
райдержадміністрації**

посада

_____ 2017 р.

дата виконання

_____

підпис учасника

2017 рік

ЗМІСТ

	Ст.
Вступ.....	3.
1.Причини виникнення міграційної кризи у Європі.....	3-4.
2. Характеристики міграційної кризи.....	4-6.
3. Заходи щодо протидії кризі.....	7-9.
4. Підсумки і подальші перспективи	9-11.
5. Наслідки європейської міграційної кризи для України	11-15.
Висновки	15-16.
Список використаної літератури	16.

Вступ

Найбільш актуальною та, безперечно, найгострішою проблемою останніх років у Європі є безпрецедентний за своїми масштабами і динамікою наплив біженців з країн Африки та Близького Сходу.

За масовим прибуттям мігрантів до Європи міцно закріпилася назва «міграційна криза».

Проте це комплексна криза. По-перше, криза гуманітарна, що відзначається загибеллю та стражданнями тисяч людей. По-друге, криза управління, і кордоном, і наданням притулку, зокрема процедур, відповідно до яких в ЄС визначається країна, відповідальна за визначення статусу шукача притулку. По-третє, це криза солідарності, оскільки саме солідарність є основою єдності Євросоюзу, а віднайти спільне рішення щодо масового припливу біженців, яке б дало змогу більш рівномірно розподілити навантаження на окремі країни та їх міграційні служби, виявилось вкрай складно.

Як наслідок, міграційна криза загрожує фундаментальним здобуткам ЄС, насамперед існуванню зони вільного пересування, створює загрозу європейській безпеці всередині ЄС.

В умовах кризи активізуються крайні політичні сили у країнах Європейського союзу (наприклад, у Франції ультра права партія Народний фронт), відбувається радикалізація настроїв частини населення (в 2015-2017 рр. в Німеччині зафіксовано 747 нападів на житло прибульців, у т.ч. 222 випадки із завданням тілесних ушкоджень), що загрожує ростом ксенофобії та расизму.

Імміграція, за даними Євробарометру, перетворилася на найбільш болючу проблему для європейців, залишивши позаду економічні труднощі та безробіття.

1. Причини виникнення міграційної кризи у Європі

До причин виникнення такої масштабної проблеми, як міграційна криза у Європі слід віднести «хронічні» війни, що спалахнули на території Близького Сходу та на теренах Африканського континенту.

Арабська весна — серія масових вуличних протестів, революцій та внутрішніх військових конфліктів у низці арабських країн (Марокко, Алжир, Туніс, Лівія, Єгипет, Сирія, Судан, Саудівська Аравія, Ліван, Йорданія, Ірак, Оман, Кувейт та інших країнах Північної і Північно-західної Африки та Передньої Азії, що почалися наприкінці 2010 року в Тунісі й тривають у деяких країнах до нині, спровокувала масову міграцію місцевого населення цих країн до Європи.

З іншого боку величезна кількість мігрантів тікають із своїх країн у пошуках кращого життя, подалі від економічної нестабільності, зuboжіння, голоду, соціальної несправедливості, тисяч проблем, які сьогодні не може, або не бажає вирішити міжнародне співтовариство.

Найбільш актуальною та, безперечно, найгострішою проблемою останніх років, починаючи з 2015 року у Європі є безпрецедентний за своїми масштабами і динамікою наплив біженців з країн Африки та Близького Сходу.

Тисячі людей намагаючись прорватися через порт Кале із Франції до Великобританії, атакують Євротунель під Ла-Маншем. Сотні тисяч мігрантів буквально штурмують кордони Греції, Італії, Македонії, Угорщини, вступаючи у безпосередні конфлікти з місцевою поліцією.

Деякі країни Європи (наприклад Угорщина) будують високі стіни в надії відгородитися від потоку біженців, інші – оголошують режим надзвичайного стану (Македонія), показуючи свою неспроможність впоратися із проблемою. Донедавна, таку картину можна було побачити лише в апокаліптичних фільмах, однак сьогодні це стає реальністю, з якою стикається об'єднана Європа.

2. Характеристики міграційної кризи

Упродовж останніх років обсяги нелегальної імміграції до ЄС, як і кількість шукачів притулку, зростали небаченими темпами.

В 2015 році 33 % затриманих становили сирійці, 16 % – громадяни Афганістану, 6 % – Іраку. Серед африканських країн походження лідирують Нігерія і Еритрея. Щодо 31 % затриманих громадянство не відоме, оскільки внаслідок масового прибуття ідентифікація мігрантів відбувалася неналежним чином.

Переважна більшість іммігрантів дістається Європи морем. Найінтенсивнішим є східно-середземноморський маршрут з Туреччини до грецьких островів. Ним прибувають сирійці та вихідці з інших країн Близького та Середнього Сходу. Значно довший і небезпечніший центрально-середземноморський маршрут пролягає з Північної Африки до Італії.

У 2015 році чисельність мігрантів, які ним скористалися, дещо зменшилася, що пов'язано із операціями об'єднаних європейських сил біля берегів Лівії. Більшість прибулих східно-середземноморським маршрутом до Греції продовжують свою подорож суходолом через країни Західних Балкан. Вони мандрують через Македонію, Сербію або Хорватію до Угорщини чи Австрії з метою дістатися Німеччини та Швеції, які зарекомендували себе як найбільш дружні по відношенню до біженців.

За кількістю затримань у 2015 році цей маршрут лише незначною мірою поступався східно-середземноморському.

Підраховано, що впродовж 2000-2015 років на Середземному морі загинуло 26 тис. мігрантів, або 2 % від загальної кількості тих, хто намагався переправитися до Європи.

Чисельність загиблих у 2015 році оцінюється в 3750 осіб, з яких 800 осіб загинули на шляху з Туреччини до Греції, а більшість – під час переправлення з Північної Африки до Італії. Лише за січень 2016 року зафіксовано 284 трагічних випадки. Це приблизно 0,6 % від тих, хто переправлявся.

Зменшення відносної кількості загиблих пов'язано з активізацією операцій із виявлення та допомоги на морі, а також переміщенням основного маршруту з 300-кілометрового Лівія - Італія до 10-15 кілометрового і безпечнішого Туреччина-Греція.

Частина мігрантів керується економічними причинами і прагне знайти в Європі кращий заробіток та умови життя. Проте більшість становлять біженці, тобто особи, які змушені залишити батьківщину через загрозу життю.

Основним джерелом вимушеної міграції є наразі Сирія. 6,6 млн. сирійців перетворилися на внутрішніх переміщених осіб, 4,6 млн – залишили країну. Вони рятувалися в Туреччині, Лівані, Йорданії, Іраку, Єгипті.

Проте безнадійність перебування в цих країнах спонукає тисячі людей рухатися до Європи. Ця ж причина штовхає на небезпечні морські мандрівки африканських біженців, які накопичуються в таборах на півночі Африки без жодних перспектив розв'язання своїх життєвих проблем.

Чисельність поданих в ЄС в 2015 році клопотань про притулок сягнула 1,1 млн, що майже вдвічі більше, ніж у 2014 році, у три рази більше, ніж у 2013 році. Найбільша кількість заявників – громадяни Сирії, Афганістану та Іраку.

До списку найбільших постачальників шукачів притулку до ЄС потрапили Албанія, Косово та Сербія. Замикає десятку Україна.

У 2015 році 292,5 тис. осіб отримали притулок (статус біженця за Женевською конвенцією 1951 року та додаткові форми захисту з гуманітарних міркувань) в країнах ЄС. Серед рішень, прийнятих за заявами сирійців, понад 97 % були позитивними. Високим був відсоток позитивних рішень за заявами громадян Іраку (87,7 %), Еритреї (85,9 %), Афганістану (67,5 %).

Завдяки ним загальна частка позитивних рішень щодо клопотань про притулок в Європі суттєво зросла: з 30,3 % в 2010 році до 78,9 % в 2015 році. Водночас, частка позитивних рішень за клопотаннями вихідців з європейських країн невисока і становить для громадян Албанії та Косова приблизно 2,5 %, для громадян Сербії та України – менше 2 %. Найбільше клопотань про притулок було подано в Німеччині – 476 тис., а також в Угорщині – 177 тис. Саме ця країна зазнала найбільшого навантаження внаслідок прибуття біженців, якщо оцінювати його як кількість поданих заяв з розрахунку на 100 тис. населення – 1799. На другому місці за цим показником Швеція – 1667 на 100 тис. Середнє для ЄС значення дорівнювало 260 шукачів притулку на 100 тис. населення. Нижче середньої кількості поданих заяв була в 2015 році в Греції (122) та Італії (138), куди у першу чергу потрапляли шукачі притулку, а також у таких великих європейських країнах, як Франція (114) і Великобританія (60). Значно нижчим було навантаження на країни Центральної Європи (відповідний показник становив для Польщі 32 на 100 тис. населення, Чеської Республіки – 14, Словаччини – 6).

3. Заходи щодо протидії кризі

У квітні 2014 року під час виборчої кампанії голова Єврокомісії Жан-Клод Юнкер оприлюднив своє бачення розв'язання міграційної кризи, сформулювавши п'ять пріоритетів у цій сфері, а саме:

1) створення єдиної європейської системи притулку, за якої критерії та процедури надання статусу біженця будуть однакові в усіх країнах-членах, що знеохотить біженців мандрувати Європою у пошуках кращих умов;

2) активізація допомоги країнам-членам, які відчують найбільші труднощі у зв'язку з раптовим і масовим прибуттям біженців;

3) співпраця з країнами походження біженців та надання їм допомоги з метою впливу на корені кризи;

4) розширення можливостей для керованої і організованої легальної міграції в Європу в інтересах майбутнього розвитку континенту;

5) зміцнення охорони зовнішнього кордону ЄС і боротьба із злочинними угрупованнями, що займаються нелегальним переправленням мігрантів.

Подальша деталізація цих пріоритетів знайшла відображення в завданнях, накреслених для нового складу Єврокомісії, що почала виконувати свої обов'язки в листопаді 2014 року.

У квітні 2015 року міністри закордонних та внутрішніх справ країн-членів ЄС підтримали запропонований Єврокомісією План дій, що складався з 10 пунктів і передбачав:

1) активізацію патрульних операцій в Середземному морі під назвою «Тритон» і «Посейдон», виділення для них додаткових коштів та обладнання, розширення простору патрулювання;

2) захоплення та знищення суден, що використовуються для незаконного переправлення мігрантів;

3) спільну координовану роботу європейських правоохоронних, прикордонних, міграційних відомств з викриття переправників, виявлення їхніх грошових потоків;

4) відрядження до Італії та Греції спеціалістів для надання допомоги місцевим фахівцям в опрацюванні клопотань, що подаються біженцями;

5) організацію зняття відбитків пальців усіх мігрантів;

6) опрацювання механізму переміщення мігрантів в разі виникнення критичних ситуацій;

7) підготовку пропозицій щодо пілотного проекту з добровільного переселення мігрантів на територію ЄС;

8) розробку механізму швидкого видворення нелегальних мігрантів;

9) співпрацю з країнами, які межують з Лівією;

10) відправку в країни міграційного ризику офіцерів зв'язку з метою збору і аналізу інформації щодо міграційної ситуації там, посилення діяльності у цьому напрямі делегацій ЄС.

З метою реалізації запланованих пріоритетів, 13 травня 2015 року Єврокомісія оприлюднила послання «Європейський порядок денний з міграції», де визначалися необхідні заходи, як для припинення неконтрольовано припливу мігрантів та трагедій на морі, що його супроводжували, так і покращання всієї системи управління міграційними процесами.

На найближчу перспективу було заплановано: активізація операцій на морі; ухвалення загальноєвропейської схеми переселень осіб, які очевидно потребують міжнародного захисту; розробка системи термінового переміщення біженців з країн, які найбільше потерпають, передовсім з Греції та Італії; розбудова мережі пунктів прийому біженців, де проходитиме реєстрація та ідентифікація прибулих, передовсім на території Греції та Італії.

План на більш тривалу перспективу розроблений за чотирма напрямками: зменшення мотивів до неврегульованої міграції; удосконалення управління кордоном (посилення ролі та потужностей європейської прикордонної агенції Frontex); формування чіткої спільної політики ЄС щодо притулку (посилення норм щодо безпечної країни походження та перегляд Дублінських домовленостей); нова політика щодо легальної міграції шляхом збереження привабливості Європи для економічних мігрантів та максимізації вигод від міграції для країн-членів.

Європейський порядок денний щодо міграції реалізується через заходи, передбачені у спеціальних імплементаційних пакетах. Перший з них було представлено 27 травня 2015 року. Він містив план протидії нелегальному переправленню, зокрема потроєння обсягів фінансування операцій на морі, забезпечення процедур реєстрації мігрантів і зняття відбитків пальців. Йшлося також про участь ЄС у програмах переселення біженців, які перебувають у таборах під патронатом Управління Верховного комісара ООН у справах біженців в Туреччині, Лівії та Йорданії.

Пропонувалося упродовж двох років переселити до Європи 22,5 тис. осіб, які очевидно потребують міжнародного захисту. Найбільше дискусій і спротиву серед членів ЄС, передовсім країн Центральної Європи, викликала пропозиція про переселення 40 тис. біженців із Греції та Італії. Проти розподілу шукачів притулку згідно визначених квот виступили Чеська Республіка, Румунія, Словаччина, Угорщина, Польща.

Другий імплементаційний пакет з'явився 9 вересня 2015 року. В ньому йшлося про: необхідність термінового переселення 120 тис. біженців з Італії та Греції (на додачу до 40 тис., про які було заявлено в травні), розподіл яких по країнах-членах мав би відбуватися залежно від чисельності населення, величини ВВП, кількості раніше поданих клопотань про притулок, рівня безробіття; запровадження постійно діючого механізму переселення; формування списку безпечних країн, вихідцям з яких притулок зазвичай не надається; план дій щодо повернення мігрантів, яким притулок не надано, на батьківщину; пропозицію щодо утворення фонду з надзвичайних ситуацій в Африці для надання допомоги країнам походження мігрантів.

Також було розпочато проект із створення пунктів для біженців у Греції та Італії, де мала здійснюватися їхня реєстрація, у т.ч. зняття відбитків пальців.

Третій імплементаційний пакет стосувався утворення європейських прикордонних сил та берегової оборони на заміну Frontex. Його було оприлюднено 15 грудня 2015 році.

Єврокомісією було забезпечено належне фінансування ухвалених домовленостей. Значно було збільшено бюджет, спрямований на врегулювання міграційної кризи. Завдяки цьому загальні витрати ЄС на відповідні заходи у 2015-2016 роках сягнули 10 млрд євро.

Наступний крок полягав у спільних акціях із третіми країнами, яких торкнулася міграційна криза. У жовтні 2015 року відбулася зустріч з лідерами країн Західних Балкан, на якій було схвалено план щодо регулювання потоку

біженців через територію цих країн до ЄС. У листопаді 2015 року відбулася зустріч глав держав ЄС з лідерами африканських держав.

Ключовим партнером ЄС у протидії міграційній кризі є Туреччина, де перебувають до 3 млн. сирійських біженців, і звідки пролягає найінтенсивніший маршрут переправлення мігрантів до Європи.

У листопаді 2015 року ЄС уклав угоду з Туреччиною щодо співпраці у припиненні нелегальної міграції та надання допомоги сирійським біженцям і турецьким громадам, які їх приймають. На фінансову допомогу Туреччині спрямовано 3 млрд євро, водночас продовжені переговори про отримання безвізового режиму та про вступ країни до ЄС.

Досягнуті домовленості передбачають, що всі новоприбулі з Туреччини нелегальні мігранти мають бути повернуті. Водночас, ЄС зобов'язується на кожного прийнятого Туреччиною нелегала організувати переселення до ЄС одного сирійського біженця, який уже отримав тимчасовий притулок в Туреччині.

4. Підсумки і подальші перспективи

Уряди низки країн-членів, преса, експерти критикували європейські структури за повільне і мало ефективне розв'язання проблем, пов'язаних з міграційною кризою, звинувачували їх у низькій компетентності та короткозорості, у прийнятті ситуативних рішень, відсутності стратегічного підходу.

Разом з тим, завдяки запровадженним заходам на морі було врятовано 250 тис. осіб. Було виявлено і затримано близько 900 переправників мігрантів. Неврегульоване прибуття мігрантів до Європи вдалося загальмувати.

За інформацією Frontex, у квітні 2016 році у порівнянні з березнем чисельність нелегалів, які прибули до Греції, зменшилася на 90 %. Чисельність мігрантів, зафіксованих в Італії, скоротилася у порівнянні з березнем поточного року на 13 %, а у порівнянні з квітнем 2015 року – вдвічі.

Однак, про кардинальну зміну ситуації не йдеться. Адже причини кризи не зникли. Чисельність вимушених мігрантів у світі оцінюється у 60 млн. Низка конфліктів, зокрема в Сирії, відбуваються в безпосередній близькості до ЄС. Країни першого притулку не в змозі забезпечити належний прийом біженців. Якщо в 2015 році за межею бідності перебували 50 % сирійських біженців в Туреччині, Йорданії, Лівані, то в 2016 році – уже 70 %.

Повільно відбувається реалізація антикризових заходів всередині Євросоюзу. Разом з тим, створено 6 пунктів для біженців в Італії і 5 в Греції, в їх роботі беруть участь міжнародні команди, допомагаючи місцевій владі.

Певних успіхів досягнуто в налагодженні обліку мігрантів. Так, у січні 2016 року відбитки пальців збиралися у 78 % мігрантів в Греції і 87 % в Італії, проти 8 % і 36 % відповідно у вересні 2015 року.

Водночас, результати реалізації схем термінового переміщення шукачів притулку та переселення біженців із таборів з поза меж ЄС доволі скромні. Переселення вимагає тривалої підготовки. Однак головне, що не всі країни-

члени погодилися взяти в ньому участь. Станом на травень 2017 року з Греції переміщено 909, а з Італії – 591 шукач притулку, переселено з поза меж Європи станом на квітень 2016 року 5677 осіб, у т.ч. з Туреччини – 79.

Доволі скромні результати повернення мігрантів, яким відмовлено у притулку в Європі, на батьківщину. За інформацією Єврокомісії, станом на травень 2017 року з Італії було відправлено 195 осіб, спільними зусиллями при координації Frontex видворено 906 осіб.

У 2016 році Єврокомісія опублікувала доповідь щодо відповідей на виклики кризи та пріоритетів діяльності, де міститься висновок про невідворотність продовження міграційної кризи і необхідність у зв'язку з цим рішуче змінювати всю систему міграційного менеджменту в Європі.

Завдання на найближчі роки полягають у: стабілізації ситуації в країнах, які відчувають найбільший тиск нелегальної міграції, зокрема шляхом належного функціонування центрів прийому біженців, забезпечення ефективної системи їх реєстрації; забезпечення функціонування механізму повернення осіб, яким відмовлено в наданні статусу біженця, на батьківщину; подальшій розробці та розвитку схеми переміщення, досягнення згоди країн-членів у цьому питанні (країни, які наполягають, що внаслідок особливих обставин не можуть прийняти біженців, будуть зобов'язані сплачувати у європейські фонди 0,002 % від ВВП). Буде також завершено створення Європейських прикордонних сил та берегової охорони. Водночас, належна увага має приділятися гуманітарній складовій політиці. Допомога біженцям надаватиметься як на території ЄС, так поза його межами.

У планах Єврокомісії на найближчі роки присутнє також відновлення нормального функціонування Шенгенської зони, тобто відміна прикордонного контролю країнами, які тимчасово його відновили. Адже Шенген має не лише політичне та світоглядне значення для ЄС, а й цілком прагматичне. Було підраховано, що адміністративні витрати на відновлення контролю на внутрішніх кордонах становитимуть від 0,6 до 5,8 млрд євро. Водночас, можливі збитки транспортних перевезень оцінюються в 1,7-7,5 млрд на рік, туристичної галузі в 10-20 млрд. Внаслідок втрати часу громадянам загрожують втрати в 1,3-5,2 млрд євро.

У документах Єврокомісії робиться акцент на тому, що для віднайдень відповідей на виклики міграційної кризи необхідні не лише солідарність та скоординована діяльність країн-членів, а й відповідальність, зокрема, за забезпечення охорони зовнішнього кордону співдружності, належну реєстрацію мігрантів, створення адекватних служб з прийому біженців тощо.

У квітні 2016 року своїм черговим посланням Єврокомісія започаткувала дискусію щодо глибокої реформи сфери притулку та міграційної політики загалом.

Основним завданням залишається відновлення порядку на кордонах і у процедурах надання статусу біженця. Водночас, йдеться про перегляд Дублінських домовленостей, згідно з якими відповідальність за шукачів притулку не буде покладатися на країну в'їзду, а рівномірно розподілятиметься серед країн ЄС; поставлене завдання впливати на ключові причини, що

призводять до міграції; а також удосконалити існуючі інструменти легальної міграції до ЄС, яка розглядається як дієвий засіб протидії міграції нерегульованих.

Адже імміграція потрібна Європі для запобігання дефіциту працівників, забезпечення економічного розвитку і функціонування системи соціального захисту. За прогнозами, до 2060 року активне населення ЄС зменшиться на 10 % або на 50 млн. осіб, частка пенсіонерів зросте з 17,1 % до 30 %, або з 84,6 млн до 151,5 млн осіб. Важливо враховувати, що уже сьогодні є підстави для висновку про позитивний вплив припливу біженців на економіку Європи. Так, за оцінками, додаткові громадські витрати забезпечили 0,2 % зростання ВВП. У середньостроковій перспективі цей ефект буде більшим за рахунок збільшення пропозиції робочої сили.

Серед механізмів легальної міграції йдеться про: застосування схем добровільного переселення осіб, які потребують міжнародного захисту; розробку механізму допуску на територію ЄС за гуманітарними міркуваннями; застосування приватного спонсорства переїзду біженців, тобто його фінансування приватними особами чи організаціями; удосконалення існуючих каналів легальної міграції, як то об'єднання сімей, допуск висококваліфікованих мігрантів, студентів, науковців, сезонних робітників, з тим, щоб підвищити їх доступність. Пропонується також розробити механізми заохочення імміграції підприємців, які мають намір запровадити інноваційні технології.

Важливим напрямом міграційної політики ЄС на перспективу є комплексна діяльність з попередження виникнення гуманітарних криз та їх швидшого розв'язання. Крім надання дієвої допомоги країнам походження мігрантів, планується всіляко розвивати співпрацю з країнами транзиту.

5. Наслідки європейської міграційної кризи для України

Найближче сусідство, висока інтенсивність міграції українців до Європи, орієнтація країни на інтеграцію до ЄС обумовлюють невідворотний вплив європейської міграційної кризи на Україну. По-перше, ситуація в європейських країнах та їхня міграційна політика впливає на умови міграції українців до Європи, становище українських мігрантів в країнах перебування. По-друге, оскільки Україна розташована на Європейському континенті і безпосередньо межує з ЄС, масове прибуття біженців до Європи може стосуватися й України. По-третє, в умовах міграційної кризи вимоги з боку ЄС до спроможності України регулювати міграційні процеси як однієї з умов євроінтеграції закономірно зростають.

Не можна не зважати й на те, що вкрай болючі для Європи проблеми, пов'язані з міграційною кризою, відволікають увагу від ситуації в Україні, а виділення ЄС значних ресурсів на врегулювання кризи означає обмеження можливостей їх спрямування на інші цілі, у т.ч. на допомогу Україні.

Європейські політики неодноразово запевняли, що міграційна криза не позначиться на перспективах отримання Україною безвізового режиму. Так,

Україна у 2017 році отримала безвізовий режим з ЄС, що є значним позитивним кроком на шляху до Європейської інтеграції.

Водночас, деякі факти, що характеризують сучасну міграційну ситуацію в Україні, викликають певну стурбованість.

Так, відповідно до даних Frontex за 2016 рік, чисельність поїздок українців до ЄС помітно зросла і становила 13,7 млн проти 12,5 млн в 2015 році. Метою виїздів українців до Європи був переважно не туризм, а заробіток. Це підтверджують і соціологічні дані. Так, опитування, проведене навесні 2015 року компанією GfK-Україна на замовлення Міжнародної організації з міграції, показало, що 8 % українців планують найближчим часом знайти роботу за кордоном або вже її знайшли. За даними 2011 року таких було 6 %.

Найбільше непокоїть той факт, що все частіше українці працевлаштовуються за кордоном нелегально. Якщо за даними обстеження населення з питань трудової міграції, здійсненого Державною службою статистики 2012 року, питома вага мігрантів без належного статусу становила 20,4 %, то за даними згаданого вище дослідження, проведеного компанією GfK-Україна в 2015 році, без оформлення трудових відносин працювали 41 % охоплених опитуванням мігрантів. Збільшення порушень правил в'їзду та перебування в ЄС з боку українців засвідчують дані Frontex:

- у 2015 році чисельність затриманих на кордонах ЄС громадян України становила 17096 осіб проти 12 472 в 2013 році;
- чисельність українців, які були виявлені правоохоронними органами європейських країн як такі, що не мали підстав для перебування на території ЄС, становила в 2015 році 22,6 тис. осіб проти 15,8 тис. в 2014 році;
- упродовж 2015 року було відмовлено у в'їзді на територію ЄС 25,3 тис. українців, що на 50 % більше, ніж 2014 році. Україна очолила список країн, громадяни яких не були пропущені на територію Євросоюзу: 21 % усіх не пропущених через кордон громадян третіх країн;
- у 2015 році 15 тис. громадян України було видворено з території ЄС (8,6 % всіх витворених), що у понад 2 рази більше, ніж 2013 році.

Вище зазначалося, що у 2015 році Україна увійшла в десятку найбільших постачальників шукачів притулку в ЄС: громадянами України було подано 22,4 тис. клопотань про притулок, що на третину більше, ніж 2014 року, в понад 20 разів більше, ніж 2013 році. Найбільше таких клопотань подано в Італії, Німеччині, Іспанії та Польщі.

І хоча кількість поданих українцями заяв становила лише 1,7 % усіх клопотань про притулок в Європі, деякі європейські політики, зокрема депутати-праворадикали польського сейму, пропонували навіть збудувати на українсько-польському кордоні захисну стіну, щоб убезпечитися від української навали.

Різке збільшення чисельності шукачів притулку з України є для центральноєвропейських країн одним із аргументів проти прийняття біженців у рамках програм переселення, що пропонуються Єврокомісією.

Треба зазначити, що нелегальна міграція іноземців в Україну також зросла. Донедавна ситуація на кордоні з Україною вважалася європейськими інституціями та прикордонними відомствами стабільною і контрольованою.

Проте за даними Державної прикордонної служби, кількість спроб нелегального перетину кордонів України в 2015 році, у порівнянні з 2014 роком, збільшилася майже вдвічі.

Найчисельнішу групу серед затриманих становили вихідці з Афганістану – 37 %, Сирії – 11 %. Громадян Молдови було 7 %, Грузії – 6 %, Іраку – 5 %, Сомалі – 5 %.

Кількість нелегалів, виявлених на території України, за даними Державної міграційної служби, в 2016 році також збільшилося: 6,1 тис. проти 3,1 тис. у 2015 році. Найчисельнішу групу склали громадяни Росії – 29 %. Вихідці з Азербайджану становили 12 %, Узбекистану – 9 %, Грузії – 6 %, Молдови – 5 %, Вірменії – 5 %, Афганістану та Китаю – по 3 %.

Зросла також і чисельність поданих в Україні клопотань про надання статусу біженця, у т.ч. від громадян Сирії. В 2015 році було подано 1,4 тис. заяв, проти 1,1 тис. у 2013 році.

Хоча чисельність нелегальних мігрантів, як і шукачів притулку, залишається цілком незначною, оскільки Україна наразі неприваблива для мігрантів внаслідок несприятливої економічної ситуації, війни, незручного для транзиту географічного розташування, в умовах значного посилення прикордонного контролю на середземноморських кордонах ЄС існує ризик переорієнтації частини нелегального міграційного потоку на східноєвропейський маршрут, який проходить через Україну.

З одного боку, вірогідним є активізація спроб проникнення нелегальних мігрантів в Україну з Туреччини через чорноморські порти, а з другого, – не можна виключати можливість активізації потрапляння нелегалів через російсько-український кордон, зокрема, через його не контрольовану Україною ділянку. Враховуючи економічне становище України, доволі скромні наявні потужності для прийому біженців, практичну відсутність заходів з інтеграції мігрантів, навіть незначне збільшення обсягів прибуття шукачів притулку може перетворитися для країни на серйозну проблему.

У зв'язку з цим, з метою удосконалення міграційної політики доцільно:

1. Створити міжвідомчу робочу групу із залученням експертів, представників громадянського суспільства для опрацювання питань удосконалення міграційної політики та законодавства України в умовах міграційної кризи, підготовки відповідних пропозицій, забезпечення постійного моніторингу ситуації, обміну інформацією та координації діяльності різних відомств.

2. Доопрацювати та затвердити Стратегію міграційної політики України, де передбачити відповіді на виклики міграційної кризи, а також План термінових заходів на випадок раптового прибуття значної кількості шукачів притулку.

3. Розробити і затвердити план заходів з реалізації Закону України «Про зовнішню трудову міграцію», особливу увагу приділити питанням повернення та реінтеграції українських трудових мігрантів на Батьківщину.

4. Активізувати переговорний процес щодо укладення угод про соціальне та пенсійне забезпечення, реалізацію вже існуючих угод з країнами перебування

українських трудових мігрантів. Ініціювати разом із зацікавленими країнами ЄС пошуки схем і розроблення програм циркулярної трудової міграції.

5. Активізувати діяльність, спрямовану на інтеграцію іммігрантів в українське суспільство, зокрема, реалізацію Плану заходів щодо інтеграції біженців до 2020 року.

6. Через мас-медіа, соціальну рекламу, систему освіти доносити до населення об'єктивну інформацію про міграційну кризу в Європі, її гуманітарну складову, формувати в суспільстві толерантне ставлення до мігрантів.

Висновки

Підсумовуючи вище сказане, слід зазначити, що ймовірні наслідки сучасної міграційної кризи ЄС можуть бути досить непередбачуваними.

В найближчій перспективі, проблема інтеграції мігрантів в суспільне життя Європи стане однією із найскладніших для регулювання.

Практика останніх років вказує на те, що багато вихідців із Близького Сходу та Африки під впливом релігійного фундаменталізму створюють загрозу європейській безпеці всередині ЄС.

З іншого боку, поява та популярність численних праворадикальних груп та партій зумовлена ростом незадоволення збільшенням кількості мігрантів в європейських країнах. Конфлікти на міжетнічній та міжрелігійній основі серед біженців можуть стати буденною реальністю, особливо зважаючи на активну пропаганду радикального ісламізму з боку терористичної організації Ісламська Держава, що загрожує ростом ксенофобії та расизму.

Як наслідок, криза несе загрозу фундаментальним здобуткам ЄС, передовсім існуванню зони вільного пересування.

Імміграція, перетворилася на найбільш болючу проблему для європейців, залишивши позаду економічні труднощі та безробіття.

Основною проблемою, викликаною мігрантами, є не вплив мігрантів, а відсутність солідарності задля прийняття спільних правил вирішення проблем з їх розселенням, що призводить до суттєво нерівномірного навантаження на міграційні служби окремих країн Європи. Як наслідок, масовий вплив мігрантів загрожує існуванню Шенгенської угоди, а протиріччя між країнами ЄС щодо розселення мігрантів поглиблюють розкол в ЄС.

Питання кризи міграційної політики в ЄС постане ще гостріше. Внаслідок цього відбудуться серйозні зміни як в ЄС загалом, так і в окремих країнах-членах. В першу чергу, ставатиме більш жорсткою міграційна політика країн, котрі традиційно вважалися відкритими до міграції.

Окрім того, слід очікувати поглиблення Шенгенської кризи, що, ймовірно, стане причиною відновлення постійного контролю на окремих ділянках національних кордонів.

ЄС в нинішній ситуації потребує консенсусу для відходу від пошуку ситуативних рішень і вироблення довгострокової стратегії, яка полягатиме не лише в укріпленні морських кордонів, програмі переселення та впровадженні

інтеграційних механізмів для тих, хто уже прибув в Європу, але і у розбудові та ресурсозабезпеченні цих механізмів в Туреччині, Лівані та Йорданії, щоб попередити міграцію в ЄС.

Що стосується питання, які наслідки матиме Україна у результаті європейської міграційної кризи, то варто зазначити, що найближче сусідство, висока інтенсивність міграції українців до Європи, орієнтація країни на інтеграцію до ЄС обумовлюють невідворотний вплив європейської міграційної кризи на Україну.

Ситуація в європейських країнах та їхня міграційна політика впливає на умови міграції українців до Європи, становище українських мігрантів в країнах перебування.

Оскільки Україна розташована на Європейському континенті і безпосередньо межує з ЄС, масове прибуття біженців до Європи може стосуватися й України. В умовах міграційної кризи вимоги з боку ЄС до спроможності України регулювати міграційні процеси як однієї з умов євроінтеграції закономірно зростають.

Не можна не зважати й на те, що вкрай болючі для Європи проблеми, пов'язані з міграційною кризою, відволікають увагу від ситуації в Україні, а виділення ЄС значних ресурсів на врегулювання кризи означає обмеження можливостей їх спрямування на інші цілі, у т.ч. на допомогу Україні.

Для того, щоб впоратися з "міграційною проблемою", особливо в ситуації кризи, необхідний не лише загальний бюджет, спільна позиція, але й, найголовніше – чітка середньострокова та довгострокова стратегія. Можливо, ЄС і вдасться вирішити проблему сотень тисяч біженців, однак, швидше за все цей процес буде довгим та неймовірно важким, зважаючи на непримиренні позиції держав-членів.

Список використаної літератури

1. Малиновська О.А. Україна, Європа, Міграція: Міграції населення України в умовах розширення.- Київ., Бланк-Прес, 2004.
2. Івахнюк І.В. Дві міграційні системи в Європі: тенденції розвитку та перспективи взаємодії. - Київ.: Либідь, 2006.
3. Колєв Г.В. Міграційна політика Європейських країн. - Київ.: Генеза, 2006.
4. Дяченко Б. І. Європейський ринок праці в системі міжнародної міграції трудових ресурсів // Економіка АПК. -2005. - № 2.
5. Реліна І.Є. Масштаби, форми та напрямки сучасних міграційних процесів // Науковий вісник. - 2009. - № 2.
6. Якубовський С.О. Міграційна політика ЄС: еволюція та соціально-економічні наслідки. – Одеса, 2015.
7. Костенко В.О. Актуальні проблеми міграційної політики та підходи до їх вирішення на практиці Європейського союзу. Київ, 2015.

